

Vilja hava hini norðurlondini at seta pening í føroyska málið

Fyri fyrstu ferð hevur Norðurlandaráðið verið samlad í Føroyum
Mynd: Jens Kristian Vang

Føroyskt, eins og hini smámálini í norðurlondum, sámiskt og grønlandskt eiga at fáa eina fasta játtan frá norðurlandaráðnum hvørt ár fyri at styrkja

ÁKI BERTHOLDSEN

Um 100 ár vandi fyri, at 90% av øllum heimsins tungumálum eru útdoyð.

Hesa dapra niðurstøðu kom ST til í eini frágreiðing fyri tveimum árum síðani.

Orsøkin er, at kunningar-tøknin er skolað oman yvir okkum sum eitt ølög.

Møguleikarnir at sam-skifta um landamørk við interneti og sjónvarpi hava stóra ávirkan á heimsins mentanir og á heimsins tungumál. Ikki minst hjá ungdomi, har hugsandi er, at gongdin verður at tungu-málini og mentanirnar smelta meiri og meiri saman.

Hesi gongdini stúra teir báðir føroysku limirnir í Norðurlandaráðnum, Dan Petersen og Jógván við Keldu, eisini fyri.

Tí hava teir á fundi í Norðurlandaráðnum í Havn í farnu viku skotið upp, at tey minstu tungumálini í Norðurlondum, føroyskt, sámiskt og grønlandskt, fáa eina fasta, árliga peningajáttan frá norðurlandaráðnum.

Teir báðir ætla, at peningurin skal brúkast til at skriva og útgeva skúlabøkur og orðabækur fyri og til at gera sjónvarpssendingar á móðurmálinum fyri.

Teir skjóta eisini upp, at Norðurlandaráðið samtykkir at gera tað til beinleiðis málsetning at styrkja tey minstu málini í Norðurlondum.

Litil mál í stórum heimi

Teir báðir føroysku limirnir

í Norðurlandaráðnum vísa á, at tey norðurlandsku málini eru sera smá í heims-høpi.

Á mentanarráðstevnu í Oslo 3. og 4. mars í fjør varð spurt, hvussu tey smáu, norðurlandsku málini, og tann norðurlandska mentanin, sum hevur so djúpar røtur í gerandisdegnum hjá fólkum, skulu kunna standa ímóti trýstinum frá tí ágangandi, altjóða fjølmiðlaðindinum, sum er stýrdur av handilsligum áhugamálum, og er á einum heims máli, sum vindur meiri og meiri upp á seg.

Í tí sambandinum skeyt Fred Karlsson, professari á lærða háskúlanum í Helsingfors, upp, at ein máti at styrkja tey norðurlandsku málini ímóti altjóða trýstinum, er at styrkja móðurmálsundirvísingina, siga teir báðir, Dan Petersen og Jógván við Keldu í viðmerkingum til uppskotinum til Norðurlandaráðnum.

Íslendski Mentamála- og kenslumálaráðharrin, Björn Bjarnson, heldur, at tað kundi borið til at brúkt kunningar-tøknina til at styrkt tey norðurlandsku málini og harafturat lagt dent á at gjørt sjónvarpssendingar á móðurmálinum. Í álitinum „Tey ómissandi“ sigur arbeidssbólurin, at hornasteinurin í tí norðurlandska málfelagsskapinum er partvís tað, at í summum norðurlondum skilja fólk málini hjá hvør øðrum.

Og í hinum londunum - í Finnlandi, í Føroyum, í Íslandi, í Grønlandi og hjá sámunum, er tað vilji í fólk-

inum til at læra eitt annað norðurlandskt mál, enn sítt egna.

Uttan henda viljan til norðurlandskan málfelagsskap, var norðurlandska sambandið munandi viknað.

Arbeidssbólurin sigur eisini, at í menningini av kunningararsamfelagnum, er stuðul til norðurlandsku málini grundleggjandi, bæði av fíggarligum og av mentanarligum orsökum.

Tí hevur tað stóran týdning, at hildið verður fast um tað mentanarliga og tað málsliga margfeldið siga teir báðir uppskotsstillarar.

nir.

Undir sera stórum trýsti

Teir báðir, Dan Petersen og Jógván við Keldu, vísa eisini á, at arbeidssbólurin sigur, at tað er ongin ivi um, at tey minstu, norðurlandsku málini, føroyskt, grønlandskt og sámiskt - og tann samleiki, sum er knýttur at teimum, eru undir seraf hørðum, mentanarligum trýsti.

Jávnvágin er sostatt hárfín ímillum tilvellingina og viljan hjá hesum fólkum at læra eitt annað, norðurlandskt mál og trongdina at

sláa gard um egna mentan og egið mál.

Tí skjóta teir báðir føroysku limirnir í Norðurlandaráðnum upp, at tiltøk verða sett í verk fyri at styrkja tey minstu, norðurlandsku málini.

Hesi tiltøk skulu hava til endamáls at forða fyri, at tey minstu málini spakuliga fánað burtur - og at enda hvørva.

Fyri at verja tey norðurlandsku málini og tann norðurlandska mentanararvin, er neyðugt, at dentur verður lagdur á at seta tiltøkini í verk, har trýstið á mál og mentan er størst og hóttanin av tí sama størst.

Hvørva tey minstu málini og tær minstu mentanirnar, fer tað at gera tey norðurlandsku høvuðsmálini viðbreknari.

Tað eru smálutirnir, ella

tey minstu málini, og tær minstu mentanirnar, sum er fremsta bulverkið ímóti burturfáningini av teimum norðurlandsku málunum og teimum norðurlandsku mentanunum.

Tí er tað ein byrða, sum øll Norðurlond mugu bera í felag, at varðveita og styrkja tey minstu móðurmálini og tær minstu mentanirnar.

Dan Petersen og Jógván við Keldu siga, at hóast mentanarpolitikur yvirhøvdur er innanríkisráð, mugu Norðurlond í felag átaka sær ábyrgdina av at verja tey minstu málini og tær minstu mentanirnar í Norðurlondum.

Tiltøkini at styrkja tey minstu málini eiga serliga at miðja ímóti at stuðla útgávum av skúlabókum og orðabókum, og at stuðla sjónvarpssendingum á teimum móðurmálunum, tí har er tørvurin serliga stórur, siga Dan Petersen og Jógván við Keldu.

Føroysku norðurlandaráðslimirnir, Dan R. Petersen og Jógván við Keldu hava á fundi í Norðurlandaráðnum í Havn í síðstu viku skotið upp, at tey minstu tungumálini í Norðurlondum fáa eina fasta árliga peningajáttan frá norðurlandaráðnum

Viðmerking

Trygdin á sjónum og samgongan

Mánadagin 22. juni bleiv eitt uppskot um lögtingslóg um sjómenn og manning av skipum lagt fram á tingi.

Í hesum uppskoti er litið og eingin broyting um krøvini til manning á fiskiskipum, soleiðis sum tey eru idag.

Nú visir tað seg, at ávisir politikarar renna ørindi fyri reiðarar, tí hesir politikarar vilja lækka krøvini til manning umboð á fiskiskipum. Orsøkin skal vera, at okkara krøv eru hægri

enn í Noregi.

Tað sum eingin tekur uppá tungu, er, at í Íslandi eru krøvini til manning væl hægri enn í Føroyum og sjálvsagt nógv hægri enn í Noregi.

At lækka krøvini, sum hava verið galdandi í nógv harrans ár, gongur bert út yvir trygdina hjá manning og skipi.

Tí skuldi eingin lögtingslimur við ábyrgd tik- ið undir við..

Trygdnin á sjónum og Skipasýnið

Í samgonguskjalinum stendur, at Skipasýnið skal yvirtakast. At ikki aðrar fyrirkur eru nevndar, kann undra ein.

Tað er komið fram, at hendan yvirtøkan av skipasýninum skal fremjast, tí tað blívur stilla ov stór krøv til okkara fiskiskip. Ætlar samgongan at lækka krøvini so at trygdnin hjá skipi og manning blívur minni og reiðari fær eitt bilgikari skip.

At yvirtaka Skipasýnið, tí tað er ein yvirkotsforrættin er fórdan.

Men at yvirtaka Skipasýnið, tí krøvini skulu lækkast, er ein dåragerð, sum fer at ganga út yvir skip og manning so ella so.

Núverandi samgonga ætlar við hesum uppskotum, at gera Føroyar til eitt U-land viðvíkjandi trygd á sjónum.

Finnleif Gutesen, Tvøroyri